

В статті розглянуті трактовки понять «інтерактивні технології» і «інтерактивні методи» навчання іноземним мовам, а також стан проблеми в сучасній теорії і практиці педагогіки вищої школи. Приведені класифікації інтерактивних технологій і методів навчання іноземній мові, які широко застосовуються в навчальному процесі.

K. Svyashchuk, N. Sereda

PECULIARITIES OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES AND METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN NONLINGUISTIC UNIVERSITIES

The article deals with the interpretation of the concepts of "interactive technology" and "interactive methods" of teaching foreign languages and state of the problem in modern theory and practice of teaching at higher educational institutions. The article shows the classification of interactive technologies and methods of teaching foreign languages that are widely used in educational process is provided.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2012

УДК 378

*Бурдак О.О.,
м. Харків, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Постановка проблеми. Стрімка інформатизація суспільства вимагає створення умов для задоволення інформаційних потреб усіх учасників освітнього процесу (студентів, педагогів, співробітників ВНЗ), розвитку їх інтелектуального потенціалу, самореалізації та самовдосконалення, забезпечення підготовки до повноцінної професійної діяльності та життя в інформаційному суспільстві. А це можливо за умови використання комп'ютерних технологій в освітній галузі. Поряд з певними успіхами процес інформатизації вищої освіти в Україні виявив цілий комплекс проблем, питань, що потребують вирішення.

Перехід до нових комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання, створення умов для їх розробки, апробації та впровадження, раціональне поєднання нових інформаційних технологій навчання з традиційними — складна педагогічна задача і потребує вирішення цілого комплексу психолого-педагогічних, організаційних, навчально-методичних, технічних та інших проблем.

До числа найневідкладніших проблем можна віднести:

- розробку способів використання засобів навчання, які б забезпечували активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, розвиток їх самостійності;
- визначення педагогічне доцільних і обґрунтованих пропорцій між комп'ютерно-орієнтованими і традиційними формами навчання;
- формулювання та перевірку психолого-педагогічних вимог до педагогічних програмних засобів на всіх етапах навчального процесу.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні вже накопичено значний досвід використання сучасних ІКТ в навчальному процесі школи та вузу, який відображений в роботах Н. В. Апатова, Р.С. Гуревича, А. П. Єршова, Н. И. Жалдака, Т. Б. Захарова, В. И. Клочко, В. М. Монахова, Н. В. Морзе, С. А. Ракова, Ю. С. Рамського, В. Г. Разумовського, О.Христіанінова та інших. В працях зазначених дослідників наведені концепції, рекомендації, висновки стосовно використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі загальноосвітньої школи та вищих навчальних закладів.

Але все ж таки серед дослідників немає усталеного погляду щодо можливостей використання комп'ютерно-орієнтованих засобів в освітньому процесі вищої школи, що і зумовило теми даної статті.

Мета статті - дослідити особливості використання комп'ютерно-орієнтованих засобів у навчальний процес вищої школи.

На думку Р. Гуревича, М.Жалдака, О.Христіанінова процес навчання у вищій школі в усіх аспектах і структурі вимагає компетентного впровадження педагогами нових досягнень науки, техніки і технологій у навчальний процес.

Як зазначає О.Христіанінов [4], упровадження комп'ютера у навчальний процес не тільки звільняє викладача від рутинної роботи з організації навчального процесу, а й надає змогу створити багатий довідковий та ілюстративний матеріал, поданий у найрізноманітніших формах, як-то, текст, графіка, анімація, звукові й відеоелементи. Інтерактивні комп'ютерні програми активізують усі види діяльності людини: розумову, мовленнєву, фізичну, перцептивну, що прискорює процес засвоєння матеріалу. Отже, застосування мультимедійних засобів і технологій дає змогу побудувати таку схему навчання, в якій доречно поєднання звичайних і комп'ютерних форм організації навчального процесу, створює нову якість передавання й засвоєння системи знань.

Правильне врахування закономірностей навчально-пізнавальної діяльності є основою сформованої на базі багатовікового досвіду системи методів, засобів, організаційних форм, прийомів навчання та виховання. Інформаційні технології навчання (ІТН) можуть бути ефективними тільки тоді, коли вони органічно вписуватимуться у традиційну систему навчання. Основною і необхідною складовою ІТН є педагогічні програмні засоби (ППЗ) або програмні засоби навчально-виховного призначення (ПЗВП). До комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання можна віднести не тільки власне програмні за-

соби різноманітного призначення, а й інші засоби навчання, застосування яких поєднується з використанням обчислювальної техніки, зокрема і паперові навчальні посібники. До ПЗНП умовно можна віднести, окрім власне програмних засобів навчального призначення, відеоматеріали, аудіоматеріали, гіпертекстові і гіпермедійні системи навчального призначення тощо.

Концепція інформатизації навчального процесу [5], заснована на органічному поєднанні традиційних і новітніх засобів навчання, передбачає поетапне, поступове впровадження у навчальний процес ПЗНП, раціональне поєднання традиційних методів та засобів навчання, з сучасними інформаційними технологіями, що зрештою веде до поліпшення результатів навчання.

Досвід викладачів, які застосовують комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання свідчить, що найефективнішою формою використання ППЗ у навчальному процесі є їх включення до складу програмно-методичних комплексів (ПМК), тобто використання програмних засобів разом із супроводжуваними друкованими матеріалами [1].

В основу використання засобів сучасних ІКТ в навчальному процесі, як і будь-яких традиційних засобів і систем навчання, повинні бути покладені загально визнані дидактичні принципи навчання. До них відносяться: *принцип єдності навчання, виховання і розвитку: принципи науковості і систематичності: свідомості і творчої активності студентів у навчанні; принцип наочності, принцип міцності засвоєння знань, формування умінь і навичок; принцип диференційованого підходу до навчання кожного студента за умов колективної роботи класу; принцип розвиваючого навчання*[3]. Конкретизуючи вимоги до навчального процесу, організованого з використанням ІКТ, можна виділити як основні наступні принципи:

Принцип науковості

До змісту навчання слід включати тільки вірогідні наукові знання у формі, яка відповідає науковій адекватності, але не може трактуватись інакше, ніж прийнято у відповідній галузі науки, фундаментальні проблеми сучасної науки, відомості про основні наукові факти, закони певної предметної галузі та способи, якими ці факти встановлено. Отже і відтворення навчального матеріалу, в тому числі з використанням засобів ІКТ, повинне бути адекватними науковому знанню і одночасно доступними для розуміння студентами. Способи подання навчального матеріалу повинні відповідати сучасним науковим методам пізнання. Такими є методи моделювання (фізичне, натурне, математичне, інформаційне), методи системного аналізу, які сприяють найбільш глибокому пізнанню об'єктів і явищ реального світу.

Принцип наочності

Розуміння принципу наочності потребує точного визначення тих дій, які необхідно виконати з предметами і засобами діяльності. На основі цього

принципу можна сформулювати вимоги до програмних засобів та комп'ютеризованих систем навчання:

- у засобі слід використовувати тільки таку модель об'єкту вивчення, яка максимально сприяє реалізації мети навчання;
- модель, за допомогою якої можна виділити і розмежувати суттєві ознаки об'єкту вивчення, зв'язки і відношення між його складовими, проявами досліджуваних явищ та їх причинно-наслідкову сутність;
- суттєві для аналізу різноманітних явищ прояви цих явищ та елементи моделі об'єкту вивчення повинні бути акцентовані).

Найважливіша перевага комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання полягає у тому, що за умов використання педагогічних програмних засобів типу діяльнісних середовищ студенти не тільки споглядають явища; моделі явищ (об'єкти вивчення), а й здійснюють перетворюючу діяльність з цими об'єктами, вони не є пасивними спостерігачами досліджуваних процесів і явищ, оскільки активно впливають на їх перебіг, при цьому навчально-пізнавальна діяльність набуває дослідницького, творчого характеру.

З використанням ІКТ з'являється можливість не тільки запропонувати, показати студентам модель об'єкта вивчення, а й організувати діяльність студентів щодо її перетворення. Ефективність навчання підвищується тоді, коли студенти самостійно будують моделі, а не тільки споглядають їх у готовому вигляді. Займаючись створенням та аналізом наочних моделей, студенти можуть індивідуально або у невеликих групах проходити етапи наукового пізнання - виконувати декомпозицію системи, аналіз її складових, виділення суттєвих об'єктів та суттєвих ознак об'єкта.

Програмні засоби навчального призначення мають відповідати й вимогам педагогічної доцільності і виправданості їх застосування, які полягають у тому, що програмний засіб слід наповнювати таким змістом, який найбільш ефективно може бути засвоєний тільки за допомогою комп'ютера, і використовувати лише тоді, коли це дає незаперечний педагогічний ефект.

Принцип систематичності й послідовності

Систематичність подання навчального матеріалу передбачає забезпечення передумов для створення студентом особистісної моделі знань, яка повинна бути внутрішньо несуперечливою системою, відповідати меті навчання. У змісті цього принципу доцільно виділяти новин компонент — спосіб реалізації навчальних дій, у ході виконання яких засвоюються знання. Для того, щоб в студентів з самого початку склалась система уявлень про діяльність, яку слід виконати: необхідно на початку навчання дати загальні установки; створити орієнтувальну основу дій. Зміст навчального предмета і використання комп'ютерно-орієнтованих систем навчання повинні відображати логіку науки адекватно до її сучасного стану, відображати логіку системного розкриття сутності об'єктів і явищ дійсності; які вивчаються.

Принцип активного залучення всіх студентів до навчального процесу

Активність навчальної діяльності, як правило, визначається усвідомленістю цілей навчання (ближніх і віддалених), тому під час розробки і використання нових інформаційних технологій навчання слід до структури навчальної комп'ютерної програми вводити орієнтувальний компонент діяльності, який повинен поєднувати два види знань:

- знання мети діяльності, її предмета, знання засобів та основних етапів здійснення дії;
- знання, необхідні для успішної роботи з програмою: означення понять, теорема, закони, формули, правила, довідково-інформаційні дані.

Принцип індивідуалізації, індивідуального підходу у навчанні

Під час добору методики подання та перевірки засвоєння предметних знань і вмінь студентів необхідно враховувати мотиваційні аспекти індивідуально-особистісні, психофізіологічні особливості кожного студента. Важливим є також забезпечення визначення і наступного врахування індивідуального початкового рівня, тобто визначення обсягу та глибини засвоєння опорних знань, сформованої відповідних умінь, стійкості навичок.

Індивідуалізація навчання на основі НІТН може бути забезпечена при рефлексивному управлінні навчальною діяльністю. Для розв'язування цієї проблеми комп'ютерні програми повинні задовольняти наступні вимоги:

- використовуючи комп'ютерно-орієнтовану систему навчання, слід враховувати індивідуальні особливості студента, істотні для досягнення навчальної мети, причому не тільки найближчої а й віддаленої;
- використання комп'ютерно-орієнтованих систем навчання повинне забезпечувати врахування ситуативних індивідуальних особливостей студентів;
- у процесі накопичування даних про особливості конкретного студента необхідно передбачати послідовне уточнення моделі студента, на основі якої відбувається управління пізнавальною діяльністю.

Принцип доступності

Комп'ютерні програмні засоби повинні відповідати рівню знань, умінь і навичок користувача, меті навчання, віковим особливостям студентів.

Принцип доступності пов'язаний з принципами систематичності і послідовності, оскільки тільки ті знання, які подаються у строгій послідовності, з дотриманням вимог систематичності, стають доступними для сприйняття і засвоєння.

Розглянемо найбільш прості комп'ютерно-орієнтовані засоби до яких має вільний доступ кожен користувач, що має комп'ютер.

Програма Microsoft Word дозволяє вводити, редагувати, формувати, естетично оформляти текст і грамотно розміщувати його на сторінці. За допомогою цієї програми можна вставляти в документ малюнки, автофігури, формули, таблиці, діаграми, схеми, а також автоматично виправляти орфографічні

та граматичні помилки, добирати синоніми, використовувати гіперпосилання. Крім того, MS Word дозволяє зберігати електронний документ у форматі веб-сторінки.

Програма Microsoft Excel є потужним програмним засобом для роботи з таблицями даних, що дозволяє впорядковувати, аналізувати і графічно представляти різноманітні види даних, а також дає можливість автоматичного їх обчислення. Наприклад, доречним є застосування зазначеної програми для ведення журналу успішності учнів, оскільки вона дозволяє в будь-який момент підрахувати середньоарифметичну оцінку групи, побудувати діаграми, графіки досягнень тих, хто навчається. Одним з аспектів застосування цієї програми у навчальному процесі освітніх закладів є також створення тестів для поточного, проміжного та підсумкового контролю знань і вмінь учнів або студентів.

Програма Microsoft Publisher надає можливість створення різноманітних публікацій: інформаційних бюлетенів, буклетів, журналів, оголошень, листівок, плакатів, власних веб-сайтів, а також редагування малюнків, фотографій та ін.

Програма Microsoft PowerPoint призначена для створення та показу мультимедійних презентацій. За допомогою їх можна демонструвати різноманітні ілюстрації, фото- і відеоматеріали, портрети, історичні документи, механізми і явища. MS PowerPoint надає користувачу все необхідне для створення презентації - потужні функції роботи з текстом, включаючи окреслення контуру тексту, засоби для малювання, побудови діаграм, широкий набір стандартних ілюстрацій і таке інше.

Як зазначає О.Христіанінов [4], за допомогою цієї програми можна створювати презентації досліджуваного матеріалу. Однією з переваг таких навчальних презентацій є можливість створення на їхній основі навчальних засобів, які дозволяють поєднати кращі риси модульної побудови навчально-методичного комплексу дисципліни і мультимедійну ефективність його використання в навчальному процесі. Комп'ютерна презентація є новим інструментом у роботі викладача. Вона дає змогу створювати більш наочні й інформаційно насичені лекції і викладати ефективніше навчальні дисципліни.

Програми Mira Scan та Fine Reader дозволяють сканувати тексти, малюнки, будь-які графічні об'єкти, які можна вставити в документ, який створюється. Це вирішує проблему набору текстової інформації вручну і розмноження ілюстративного матеріалу, отже, вивільняє у вчителя багато часу та надає йому нових можливостей при підготовці до заняття.

Програми Internet Explorer призначена для пошуку інформації у мережі Інтернет, Електронна пошта Outlook Express, E-mail, а також ICQ і т.п. найбільшого свого застосування може знайти у таких освітніх програмах, де виникає необхідність: 1) швидкого спілкування з людьми без фізичного пересування; 2) розвитку навичок колективної роботи; 3) обміну з колегами ідеями, дос-

відом, даними або результатами; 4) консультацій зі спеціалістами, експертами різних рівнів; 5) безпаперового обміну поштовими відправленнями.

Висновки. Отже, проведений нами аналіз у рамках певної теми дозволяє дійти таких висновків. Враховуючи вимоги до сучасного рівня інформаційної культури майбутнього фахівця, стає необхідним використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання у підготовці студентів. Постає питання удосконалення навчальних дисциплін та створення електронного дидактичного забезпечення, вибору оптимальних вже створених чи розробку власних комп'ютерно-орієнтованих засобів, компонування матеріалів у електронний навчальний комплекс з певної дисципліни. При цьому комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання повинні відповідати вимогам:

- комп'ютерні засоби навчання повинні створюватися на основі предметного змісту і відповідно до програм навчальних курсів;
- інформаційно-комунікаційні технології навчання повинні органічно вписуватись у процес навчання, виступати як засоби колективної і самостійної діяльності учасників цього процесу;
- комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання повинні розроблятися і використовуватися з урахуванням вікових особливостей суб'єктів навчання;
- комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання повинні задовольняти психолого-педагогічні, ергономічні дидактичні вимоги, створюватися на основі сучасних досягнень педагогічної науки;
- комп'ютерні програмні засоби слід супроводжувати докладним методичним забезпеченням та пройти відповідні випробовування;
- комп'ютерні засоби навчання повинні легко адаптуватися до різноманітних конфігурацій обчислювальної техніки, а також відповідати рівню знань, умінь і навичок користувача, меті навчання, віковим особливостям студентів.

Доцільно проводити дослідження в напрямку систематизації та узагальнення правильних педагогічне доцільних і обґрунтованих пропорцій між комп'ютерно-орієнтованими і традиційними формами навчання у педагогічному процесі навчальних закладів.

Список літератури: 1. Жалдак М.І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики/ Жалдак М.І., Лапінський В.В, Шут М.І. Посібник для вчителів. – К.: – НПУ імені М.П.Драгоманова. – 2004. – 182 с. 2. Концептуальні засади інформатизації підготовки гуманітарно-технічної еліти / Р. С Гуревич, А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Другі Кримські пед. читання: 36. наук, пр./ Нац. техн. ун-т "ХПІ"; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. - Х., 2002.-Вип. 4.-С 209-216. 3. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання / Лозова В.І., Троцько Г.В. : Навч. посібник – Х., 1997. – 338 с. 4. Христіанінов О.М. Концептуальні підходи до створення і застосування комп'ютерних презентацій навчального призначення / О.М.Христіанінов // Інфор-

матика та інформаційні технології в навчальних закладах. - 2006. - № 2. - С 59-69. 5. Законом України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 4 лютого 1998 року N 75/98-ВР - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law2/main.cgi?nreg=75%2F98-%E2%F0&key=4/UMfPEGznhheyB.ZitusiN3HI4aUs80msh8Ie6>

Bibliography (transliterated): 1. Zhaldak M.I. Komp'yuterno-orientovani zasobi navchannya matematiki, fiziki, Informatiki/ Zhaldak M.I., Lapinskiy V.V, Shut M.I. Poslbnik dlya vchiteliv. – K.: – NPU Imeni M.P.Dragomanova. – 2004. – 182 s. 2. Kontseptualni zasady Informatizatsiyi pidgotovki humanitarno-tehnichnoyi eliti / R. S Gurevich, A. M. Kolomyets, D. I. Kolomyets // Problemi ta perspektivi formuvannya natsionalnoyi humanitarno-tehnichnoyi eliti: Drugi Krimski ped. chitannya: 36. nauk, pr./ Nats. tehn. un-t "HPI"; In-t pedagogiki i psihologiyi prof. osviti. - X., 2002.-Vip. 4.-S 209-216. 3. Lozova V.I. Teoretichni osnovi viovannya i navchannya / Lozova V.I., Trotsko G.V. : Navch. poslbnik – H., 1997. – 338 s. 4. Hristianinov O.M. Kontseptualni pidhodi do stvorennia i zastosuvannya komp'yuternih prezentatsiy navchalnogo priznachennia / O.M.Hristianinov // Informatika ta Informatsiyni tehnologiyi v navchalnih zakladah. - 2006. - # 2. - S 59-69. 5. Zakonom UkraYini «Pro Kontseptsiyu Natsionalnoyi programi Informatizatsiyi» vId 4 lyutogo 1998 roku N 75/98-VR - Rezhim dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law2/main.cgi?nreg=75%2F98-%E2%F0&key=4/UMfPEGznhheyB.ZitusiN3HI4aUs80msh8Ie6>

О.О. Бурдак

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Розглянуто основні аспекти застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання. Висвітлено вимоги до комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання. Запропоновано перелік з короткою характеристикою деяких найпростіших комп'ютерно-орієнтованих засобів для створення електронних навчальних матеріалів.

О.О. Бурдак

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЬЮТЕРНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ СРЕДСТВ УЧЕБЫ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Рассмотрены основные аспекты применения компьютерно-ориентированных средств обучения. Отражены требования к компьютерно-ориентированным средствам обучения. Предложен перечень с короткой характеристикой некоторых самых простых компьютерно-ориентированных средств для создания электронных учебных материалов.

O. Burdak

**THE USE COMPUTER-ORIENTED FACILITIES OF STUDIES IN
THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER SCHOOL**

The basic aspects of computer-oriented teaching methods. Clarifies the requirements for computer-oriented teaching methods. A short list of some characteristic of the simplest computer-oriented tools for creating e-learning materials.

Стаття надійшла до редакції 24.02.2012

УДК 378.147.88

*Стебльова К.К.
м. Харків, Україна*

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ВНЗ ЗА ДОПО-
МОГОЮ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Актуальність цієї теми впливає з необхідності активізувати самостійну роботу студентів, визначити основні дидактичні засади організації самостійної роботи з іноземної мови на різних етапах навчального процесу в економічному ВНЗ, виявити дидактичні умови впровадження її інформаційно-дидактичного забезпечення, опрацювати дидактико-методичні матеріали для забезпечення такої роботи студентів економічних спеціальностей, які вивчають іноземну мову.

Об'єкт дослідження – самостійна робота студентів з іноземної мови в економічному вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження – дидактичні засади організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення іноземних мов.

Мета даної статті – розглянути специфіку і проблеми організації самостійної роботи студентів та визначити ефективні методи її організації засобами інформаційних технологій навчання з урахуванням вимог та умов сучасного суспільства, розкрити методи ефективної організації самостійної роботи студентів як цілісної системи освітнього середовища.

Інтенсивний розвиток інформаційної бази науки і техніки, розширення ділових та культурних зв'язків з науковими, економічними колами в міжнародному масштабі змушують переглянути вимоги, що пред'являються до висококваліфікованого фахівця. Особливу значимість здобувають уміння поєднувати професійні знання і вміння з комп'ютерною грамотністю і з високим рівнем володіння іноземною мовою.

Зростає необхідність вивчати іноземну мову з орієнтацією на її практичне застосування у побутовому та професійному спілкуванні. Основний напрям розв'язання проблеми поліпшення мовної підготовки студентів немовно-